

Mukəddəs Kitab

Injil 18-kisim

«Filemon»

© Mukəddəs Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyşurqə Kalam Tərijimisi»

Injil 18-qism

«Filemon»

(Rosul Pawlusning Filemonga yozgan maktupi)

Kirix söz

Rosul Pawlusning aziz dosti Filemonga yozgan bu yekimlik va qisqa xahsiy hetining Injil kismirlirining katariga elinix sawabi uningda bolgan biwasita berilgan talim uqun amas, balki uningda Hudaning muhabbitining amaliy ipadiliri bayan qilinoqanliqi uqundur. Hat aysa Masihga umid boqloqanlarning hammisi uqun muhabbatning roxan va xaraplik ulgisidir.

Uxbu qisqa maktupning tepsilatirini xarhilaxka anqa kep wakıt katmaydu. Pawlusning hux haworni jakarlaxliridin Filemon isimlik bir bay adam Masihga etikad qilogan. Bu ix balkim afesus xahirida bologan. Keyin Filemon oz yurti Kolossi xahiriga kaytixi bilan oz oyida bir jamaat tuqulup, yoiqilixka baxlaydu (1:2). Pawlus ozi Kolossi xahiriga berip bakmioqan («Kol.» 2:1). Filemonning Onesimus (manisi, «paydilik») isimlik bir kuli bolup, u balkim Filemonning afesuska qilogan sapirida uningga hamrah bolup, ezimu Pawlusning waz eytxilirini angliogan boluxi mumkin. Rosul Pawlus afesus xahiridin ayrilip bir-ikki yildin keyin Yerusalemda Rim hekumiti taripidin «hekumatka karxi qikkkan» dap arz kilinip koloqa elindi; yona bir mazgoildin keyin hekumat uni Rim xahiriga yalap apardi. Rim xahirida u kixenlangan halda ijariga aloqan oyida nazarbant astida ikki yil hayat etkuzdi («Ros.» 28:30-31). Mumkiniligi barki, u keyinki bir mazgoilda zindanoqa solanoqan; mayli «oz oyida» yaki zindanda bolsun, ixkilip Pawlus Onesimus bilan keruxkenidi! Emdi Onesimus nema uqun hojayini Filemondin ayrilip Rim xahirida bolidu?

Xubhisizki, bu biqara oz kaqurmixlirining hammisini Pawluska tekkən. U ezining herlukini aloqan amas, balki hojayinidin kaqkan, balkim xundakla hojayinining pulini yaki mal-mulkini oqrilioqan boluxi mumkin (18-ayət). U pul tapiman dap Rim xahiriga karap yol aloqan. Lekin kep qong xaherlardikidək Rim xahiridimu Onesimushka ohxax nadan yax yigitlardin paydiliniديوqan heli kep kazzaplar bar idi. Onesimus awariqilikka yolukkanidi — u jinayetqi dap arz kilinip, zindanoqa solanoqan. U Pawlus bilan zindanda keruxkenmu, yaki pekət Pawlusning «ijariga aloqan oyi»ga, uning aldiqa berip yardəm sorioqanmu?

Ixkilip Pawlusning uningga: «Yax yigit, sening mohtaj bologining Masih aysaning Ozidur; U sening qigix hayatingning qataqlirini birdinbir hal qilouqi» dap eytkanliogini bilimiz. Onesimus Masihga etikad qilogan va Hudaning moqpirat-kaqurumi, Masihda bologan yengi hayat elip kalgən hatirjemlik va hursenlikte yaxaxka baxlioqanidi. Xuningdak u oziga aziz xapaetqi bologan, turmidə yatkan, yaxanoqan Pawluska kandaq yardəm berəlmən dap turluk yollarni huxallik bilan izdigən. Əjəba, u əslidə dəl xu ixtin — baxkilarning hizmitidə boluxtin kaqkanidi!

Uning bu hizmiti va yardimi, xubhisizki, rosuloqa zor hursenlik va təsəlli elip kəldi. Əmma bu yax yigitning oz hojayini Filemonga bologan məs'uliyitidin bax tartixining uzunoga

«Filemon»

sozuluxioja u yol qoymatti. Onesimus kattik reallikqa yüzlinixi kerak idi. U kaqқан құл болоjaqқа Rim imperiyasining kanunioja hilaplik qilоjan bolatti wə xundakla eqir jazaоja tartilixi mumkin idi. Uning üstigə uning Filemonning nərsilirini oоqriliojan yaki uningоja ziyan yətküzgən məsilisi bar idi. Huda aldida həqiqiy towa kilixning kəm bolsa bolmaydiojan bir təripi dəl xuki, biz əslidə uwal qilоjan yaki ziyan yətküzgənlərdin kəqürüm sorax wə yətküzgən ziyanlarni bolsa mumkin kədər tələp berixtin ibarəttur. Lekin Onesimusning əzining həqқandak puli yok idi! Qerindiximiz Pawlus Hudaning muhəbbitidin uroјup qikkən mərdlik bilən Filemonоja uxbu hətni yezip, Onesimusning qolioja tapxurup, uni Filemonning yenioja kayturup əwətidu. Həttə u Onesimusning barlik qəzlrini öz üstigə elip, həmmisini kayturidiojanlikini yazidu (18-ayət). U Filemondin Onesimusni kəqürüm kilip, uni öyigə kayta kobul kilixini ətünidu. Xundak qilоjinida rəhimsiz dunya aldida Hudaning muhəbbitigə zor ülgə kərsətkənlik bolidu wə Pawlusning «**iq-baqirliri səyündürüldu**» (20-ayət). Pawlusning Filemon toqıruluk barlik eytkanlirioja asaslanoјanda, biz Filemonni qoқum xundak qilоjan həmdə uningdin tehimu artuқ qilоjan dəp jəzmləxtürimiz; dərwəқə u Pawlusning ətüngən iltimasini anglimiojan bolsa, uxbu hət hazır qolimizda bolmaytti!

Biz yənə xuni bayqaymizki, uxbu hətni Kolossidiki jamaətgə yazоjan heti bilən təng yazоjan, xundakla qoқum uning bilən təng yolliojan («Kol.» 4:9ni kəring).

Filemonoqa

Rosul Pawlus Filemonoqa yazoqan maktup

1 ¹ Məsih Əysaning məhbusi mənki Pawlus və qerindiximiz Timotiydin səyümlükimiz və ² hizmətdiximiz Filemonoqa ³ və singlimiz Afiyoqa, səpdiximiz Arkippuska və öyüngdə yioqildioqan jamaətkə salam!

³ HudaAtimiz və Rəbbimiz Əysa Məsihdin silərgə mehir-xəpəkət və hatirjəmlilik boləyay!

Filemonning mehir-muhəbbiti və etiqadi

⁴⁻⁵ Rəbbimiz Əysaqa və barlik muqəddəs bəndilərgə boləqan mehir-muhəbbiting və ixənq-etiqadingni anglap, mən dualirimda həmixə seni yad etip turuwatimən, sən üqün təxəkkür eytimən; ⁶ Bizgə nesip boləqan, Məsihni uluqlaydioqan barlik yaxhi iltipadni toluk tonup yetixing bilən, sening etiqadning əməlliridə mərdlərgə ortaklixixing küqəytilsun dəp dua ki limən. ⁷ Qünki sening mehir-muhəbbiting manga zor huxallik və riqəbət elip kəldi; qünki i qerindixim, muqəddəs bəndilərnin iq-baqlirliri sening aqrilik kəp səyündürüldi.

Filemonning kuli Onesimus həqqidə iltimas

⁸ Xunga, gərgə seni layik ixni kilixkə buyruqxə Məsihdə jür'ətlik bolalisammu, ⁹ ləkin yənla muhəbbətnin türtkisi bilən mənki keri Pawlus həmdə həzirmu Əysa Məsihning məhbusi bolux süpitidə sanga iltimas kiliq etünüxnə layik kərdum — ¹⁰ kixənlərdə turup tuşqan balam, yəni Onesimus toqruluk iltimasim bar. ¹¹ U burun sanga paydisiz boləqan bolsimu, əmma hazır sangimu, mangimu paydilikür. ¹² Mən hazır uni — janjigirimni sening yeningoqa kaytutup əwətimən. ¹³ Hux həwəni dəp kixənlərdə turoqinimda uni sening ornungda mening hizmitidə boluxkə yenimda qaldurup qaloqum bar idi; ¹⁴ biraq sening razilikingni almay həqnəmini qiloqum yok; xundak qiloqanda sening manga qiloqan yaxhilikə məjburiy əməs, bəlkə razimənlik bilən bolidu. ¹⁵ Qünki sening Onesimustin waqitlik məhrum boləqinengning səwəbi, bəlkim dəl sening uningoqa əbədil'əbədgicə nesiwə boluxung üqün idi..

1:1 «Məsih Əysaning məhbusi mənki Pawlus ...» — Pawlus bu maktupni yazoqanda Rimning məhbusi idi. Xübhəsiszki, rimliklər Pawlusni «bizning məhbusimiz» dəp oylaytti — ləkin Pawlus ixkə baxkicə karaytti. Rimliklərnin uni qoloqa elip türmigə taxliwətkini Hudaning iradisi bolup, xu ix bilən «yat əllik» ixəngüqilərnin kəp payda kəridioqanliqioqa Pawlusning kəzi yətkən; xuning bilən Pawlus ezini: «rimliklərnin məhbusi» deməy, bəlkə «Məsihning məhbusi» dəydu.

1:1 Əf. 3:1; 4:1.

1:2 «səpdiximiz Arkippus» — «səpdiximiz» (yaki «kürəxdiximiz») — rohiy «urux sepi»də boləqan kürəxtə, əlwəttə.

1:2 Rim. 16:5; 1Kor. 16:19; Kol. 4:15,17.

1:4-5 «Rəbbimiz Əysaqa və barlik muqəddəs bəndilərgə boləqan mehir-muhəbbiting və ixənq-etiqading» — demək, Filemonning muhəbbiti və ixənqi Məsihgə və muqəddəs bəndilərigimu qaritip baqlənoqanidi.

1:4-5 1Tes. 1:2; 2Tes. 1:3.

1:6 «Məsihni uluqlaydioqan barlik yaxhi iltipadni toluk tonup yetixing bilən..» — baxkə qüxəngisi «Məsihdə boləqan barlik yaxhi iltipadni toluk tonup yetixing bilən..». «Bizgə nesip boləqan, Məsihni uluqlaydioqan barlik yaxhi iltipadni toluk tonup yetixing bilən, sening etiqadning əməlliridə mərdlərgə ortaklixixing küqəytilsun dəp dua qilimən» — toluk ayətnin baxkə bir təjrimisi: «Sening etiqadning əməlliridə mərdlərgə ortaklixixing təhimu jəri kilinixi bilən, bizgə nesip boləqan, Məsihni uluqlaydioqan barlik yaxhi iltipadni toluk tonup yetixing üqün dua qilimən».

1:9 «ləkin yənla muhəbbətnin türtkisi bilən mənki keri Pawlus həmdə həzirmu Əysa Məsihning məhbusi bolux süpitidə sanga iltimas kiliq etünüxnə layik kərdum» — «muhəbbətnin türtkisi bilən.. etünüx..» toqruluk «Korintlilərqa (1)»diki «qoxumqə sez»imizdə bayan qiloqan «həqük və muhəbbət» (15:24) üstidə boləqan muzakirimizni kəring.

1:10 1Kor. 4:15. Gal. 4:19; Kol. 4:9.

1:11 «U burun sanga paydisiz boləqan bolsimu, əmma hazır sangimu, mangimu paydilikür» — «Onesimus» dəgən isim grekqə «paydilik» dəgən mənədə. Kirix sezimizdə eytkinimizdək, Onesimus əslə Filemonning kuli idi, u uning qəxidin kaqkanidi.

1:15 «Qünki sening Onesimustin waqitlik məhrum boləqinengning səwəbi, bəlkim dəl sening uningoqa əbədil'əbədgicə nesiwə boluxung üqün idi» — bu ayət üstidə «qoxumqə sez»imizdə tohtilimiz.

1:15 Yar.50:20; 1Tes.4:13

¹⁶ Mening xundak deginim, uningoa kul qatarida amas, balki kuldin kop ustun — manga nakader soyumluk, xundakla sanga tehimu xundak bolidioan (insaniy munasiwatlər bilən həm Rəbdə boləjan munasiwət bilən), soyumluk kerindax qatarida igə bolisən; ¹⁷ xuning uqun, əgər sən meni həmdax qatarida kərsəng, uni meni qəbul qiləandək qəbul qiləyin. ¹⁸ Əgər burun u sanga birər yolsizlik qiləjan bolsa yaki sanga kərzdar boləjan bolsa, buni mening hesabimoja yazəyin. ¹⁹ Mana mənki Pawlus bu səzlərni öz qolum bilən yeziwatimən: kərzi bolsa əzüm qayturimən; lekin mən sanga əzüngning jening bilən manga kərzdar boləjiningni tiləja almaymən. ²⁰ Xunga, əy kerindixim, mən Rəbdə səndin mənəpətkə erixməkqimən; iq-baqiririmni Məsihdə səyündürün.

²¹ İxənqim səzümnı anglaydioanlikingəja kamil bolup wə soriəjanlirimdin artuq orunlaydioanlikingni bilip, sanga muxundak yazdim. ²² Bulardin baxqa, manga turaləju jay təyyarlap qəyojin. Qünki dualiringlar arqilik mening silərgə qayturup beriliximni ümid qilimən.

Ahirkı salam

²³ Əysa Məsihkə hizmət qiləjanliki uqun zindandixim boləjan əpəfras, ²⁴ hizmətdaxlirim Markus, Aristarhus, Demas wə Luqalardin sanga salam.

²⁵ Rəbbimiz Əysa Məsihning məhır-xəpkiti rəhənglarəja yar boləjay!

1:16 «insaniy munasiwətlər bilən həm Rəbdə boləjan munasiwət bilən» — grek tilida «ət tərripidin wə Rəbdə bolux tərripidin...». Əslidə Onesimus Filemonəja kul idi, insaniy tərəptin ularning otturisdiki (Rim imeriyəsidiği kanun boyiqə) munasiwət hojayin bilən kul ayrılmasliq munasiwiti idi. Bu söz bəlkim yəne Filemonning kuli Onesimuska əslidə amraq ikənlikini kərsitidu.

1:18 «əgər burun u sanga birər yolsizlik qiləjan bolsa yaki sanga kərzdar boləjan bolsa, buni mening hesabimoja yazəyin» — mumkinliki barki, Pawlusning: «əgər u... sanga kərzdar boləjan bolsa» degini, Onesimusni hijalətkə qaldurmasliq uqun «u səndin birər pul-dunya oqriləjan bolsa» degənni silik ipadilixi idi.

1:19 «lekin mən sanga əzüngning jening bilən manga kərzdar boləjiningni tiləja almaymən» — «öz jening bilən manga kərzdar boləjining» degən söz, xübhəsizki, Pawlusning Filemonəja hux həwərnı yətküzüxi bilən Filemon etiqad arqilik dozah yolidin qikkənlikini, xundakla mənggülik həyatka erixkənlikini kərsitidu. «Mən sanga... tiləja almaymən» — bu gəpni deyixi qirayliq bir qakqak bolidu, əlwəttə.

1:20 «Xunga, əy kerindixim, mən Rəbdə səndin mənəpətkə erixməkqimən» — grek tilida «mənəpət» wə «Onesimus» («mənəpətklik, paydilik») degən söz bilən munasiwətklik boləjaqqa, Pawlus yəne söz oyunu oynaydu. Bu ayət üstidə yəne «kırız söz»imizni kəring.

1:22 «Qünki dualiringlar arqilik mening silərgə qayturup beriliximni ümid qilimən» — «dualiringlar arqilik» — Filemonning wə eydə yiqiləjan jamaətning dualiri arqilik.

—«Mening silərgə qayturup berilixim» — demək, «solaktin azad bolup, yeninglarəja kaytip berixim». Rosulning keyinki «Filippiliklarəja» yazəjan hetidə (1:26-27) uning bu ixka boləjan mutlək ixənqi ipadilidinu. Xu həttiki 1:26-27-ayətlərdiki izahətlər wə həttiki «qoxumqə söz»imizni kəring. Pawlusning yukiriki səzidin daim öz kiyinqilikini amas (qünki u türmidə yatkanliqini biwasitə tiləja almaydu) bəlkı baxqılarning mənəpəitini («mening silərgə qayturup berilixim») kəzlaydioanliki kərinidu.

1:22 Fil. 1:25.

1:23 «Əysa Məsihkə hizmət qiləjanliki uqun zindandixim boləjan əpəfras» — grek tilida «Əysa Məsihdə boləjan zindandixim əpəfras».

—əpəfras toqruluk yəne «Kol.» 1:7, 4:12ni kəring.

1:23 Kol. 1:7; 4:12.

1:24 «hizmətdaxlirim Markus, Aristarhus, Demas wə Luqalardin sanga salam» — Demas toqruluk yəne «2Tim.» 4:12ni kəring.

1:24 Ros. 12:12,25; 15:37; Kol. 4:10; 2Tim. 4:11; 1Pet. 5:13; Ros. 19:29; 20:4; 27:2; Kol. 4:10,14; 2Tim. 4:10,11.

Қоxумқә сөз

Һәттин еlinоqан әng uluoq qüxәнqә

Bu addiy һәттин аlojili bolidioqan әng uluoq sawaqlardin biri дәl xuki, Hudaning muһәbbitida yaxioqanda, biz һәrgiz baxqilarning yadimi yaki yaxxilikini «tegixlik», «әlwәttә xundақ kilix kerәk» дәp күttip tursaq yaki xu peti qobul qilsaq bolmaydu. Pawlusning qadirlik dosti Filemonqa bolоqan pozitsiyasi buni ayan qilidu. U Onesimusning öz yenida kelip yadәmdә bolоqanliқidin Filemon qоқum huxal bolatti дәp оylap yetәtti wә xundақla uni yenida kalduralaytti; lekin dostining biwasitә razilikini almay turup u һәrgiz undақ qilmaytti.

Hudaning tәlimini qobul qiliwatqan bolsaq («Yһ.» 6:45, «1Tes.» 4:9) Mәsiһgә etiqad qilmioqan gunahkar adamlardin gunahdin baxqa һeqnemini күtmәymiz; һәрdaim ularni kәqürüm kilixqa tәyyar turimiz (etiqadqi bolmioqanlar bizgә yaxxliқ kәrsәtsә Hudaoqa tәxәkkür eytip uni qobul qilimiz, әlwәttә!) lekin Mәsiһgә etiqad qiloqan kerindiximizdin bizgә yaxhi muamilә kilixni, mubada ularqa uwal qiloqan bolsaq ularning bizni kәqürүxini ümid qilimiz. Әmma ularning xundақ kilixini һәrgiz «bizning tegixlik һоқuқimiz» дәp оylimasliқimiz kerәk. Kerindaxlirimiz bizgә muһәbbәtlik muamilә qilsa, biz bu ixning ularning öz ihtiyari wә әrkinliki bilән bolоqan дәp bilip һәр ketim uning üqün minnәtdar boliximizqa тоoқra kelidu. Әrlәr өз ayallirining muһәbbitini «manga bolоqan tegixlik burqi, halas» дәp qarisа bolmaydu, ayallarmu әrlirining muһibbitigә xundақ qarixi kerәk. Xundақ yolda һәmmimiz bir-birimizgә «tegixlik», «әlwәttә, xundақ kilix kerәk» degәnni һeq yүklimәy әng yeqinlirimizni әtiwarlap, ularqa һәқikiy muһәbbәt kәrsitәyli.

1:15

«Qünki sening Onesimustin waқitliқ mәһrum bolоqiningning säwәbi, bәlkim дәl sening uningqa әbәdil'әbәdgiqә nesiwә boluxung üqün idi».

Pawlusning bu sөzidin, tirilix waқtida bizning bir-birimizni tonuyalaydioqanliқimiz roxән kәrүnidu. Xuningdәk, Mәsiһdә bolоqan yәр yүzidә muуәssәр bolоqan barliқ muһәbbәt, kerindaxliқ wә dostliқ (hojayin-qulluқ munasiwitidә әmәs!) rixtilirimiz wә munasiwәtlirimiz xu bakiy dunyada üzlүksiz dawamlaxturulidu (pәқәtla әr-ayalliқ munasiwiti xu waқitta bolmaydu («Mat.» 22:30)).

«Қulluқ» üstidә

Оқurmәnlәр һәт üstidә оylinixliri iqidә bәlkim qulluқ түzүmning һәқ-naһәқliki тоoқruluқ bәzi оylarda bolоqandur, xunga munasiwәtlik bolоqan bu ix üstidә omumән sәl tohtilimiz.

Birinқidin, Tәwratni оқuоqanlar bilginidәk, Musa pәyoqәmbәrgә qүxүrүlgән qanun astida yol qoyuloqan, Yәһudiylar arisidiki qulluқ түzүmi һәрқandақ baxqa әl iqidiki түzүmgә pütүнläy ohximaytti. Musa pәyoqәmbәrgә tapxuruloqan qanun astida iқtisadiy қiyinqiliқ түpәylidin bir Yәһudiy yurtdixioqa qul boluxqa өзini setiwәtkән bolsa qulluқ muһliти yәttә yildin artuқ bolmaytti. Bu mәһlәt тоxқanda u halisa hojayindin әrkin bolatti («Қан.» 15:12-18). Baxqa әldin bolоqan qulliri bolsa hizmәt һоқuқliri еniқ bekitilgәnidi; ular һarliқqa uqralоqan bolsa һәрlүkkә

qilix hokuki bar idi (mäsilän, «Mis.» 21:26-27ni körüng). Israil iqidiki hər bir kixi, mayli kul bolsun hər bolsun hər yättingi küni (xənbə, «xabbat küni»)də dəm alatti.

Rim kanun tüzümi astida kullarning əhwali pütünləy baxkığa idi. Kanun boyiqə kullarning xəhsiy hokukliri yok degüdək idi. Hojayinliri ularni hərtürlük jismaniy yaki rohiy horlukkə uqratsimu kanundiki heqkandəq jaza buyrulmaytti. Duniyadiki barlik kulluk tüzümlər muxungdək bolup kəlgən. Tarihtin bilimizki, Rim tüzümi astida yaxawatkan bəzi kullar illik muamilini kərgən, həttə hizmət kiləjan ailining bir əzasioja aylanəjanlar bar idi. Lekin kəpinqisi üqün turmuxini kara baskan harlik degili bolatti. Rim imperiyəsida qong xəhərlərdə kullarning sani bəlkim ahalining 50 pirsəntini igiləytti! Rim astidiki bir kul üqün heqkandəq «dəm elix küni» bolmaytti — u (ər bolsun kız bolsun) pəkət hojayinining haliojanqə ixlitidiojan mülkidin biri idi, halas.

Əmdilikdə Rəb Əysa həmmə gunahkar adəmnı ilkidə tutuwatkan əng qong kullukni, yəni gunahning kullukini kərsətti. **«Gunah sadir kiləjan kixi gunahning kulidur»** («Yh.» 8:31-36). Əlwəttə, U Pələstində turuwatkan Yəhudiylarəja təlimni jakarlioqini bilən insanlar arisidiki kulluk toqruluk az səzləytti.

Əmdi keyin Rim imperiyəsinin hərəkəysi jaylirida hux həwərnı jakarliojan Məsihnin rosulliri u toqruluk nemə dəydu?

İnjildin rosullarning yazmilirini okuəjanlar xuni kərələyduki, ularning muhim kəzligini adəmlərnin gunahning kullukidin azad bolup Hudaning padixahlikioja kirixidin ibarət. Məsilən, «Rim.» 6:16-22ni körüng. Əmdi bizmu buningoja ohxax hulasigə keliximizgə toqra keliduki, gunahdin azad bolup Hudaning mənggülik padixahlikioja kirix bolsa, adəmnin həkümranlikidin «azad bolup», gunahning kulluki astida əsir boluxtın qəksiz dərijidə muhimdur. Undəq «ərkinlik» əməliyəttə heqkandəq ərkinlik əməs. Mana xu səwəbtin rosullar məlum adəmnin baxkə birawəja kul boluxining həklik-həksizlikigə biwasitə nəzər salmaydu.

Əmma xuningəja dikqət kiliximiz tegixlikki, rosul Pawlus buzuk insanlarning kilmixlirini hatiriləgəndə «kullukqə bulax»ni eoqir gunah dəp bekitidu («1Tim.» 1:10). Rim imperiyəsida bəzi adəmlər kərzdin kutulux üqün əzlrini kullukqə satsimu, kullarning kəpinqisi əslidə urux əsirliri yaki «kullukqə bulanəjanlar» idi. Bügünki barlik kulluk tüzümlirinin həmmisi (məsilən, həzirdiki bəzi Ərəb dələtlərdə) xu yol bilən məwjut bolup xu səz bilən gunahqə bekitiləgəndur.

Etikədqilarning kullukning həklik-həksizlikigə kəndəq kərxı kərəklıki əməliyəttə qong bir məsilə, yəni həkümətlirigə, ularning kanunlirioja wə omumən eytkənda barlik hokukdarlarəja kəysi pozitsiyəni baqlıxi kərək, dēgən məsilənin bir kismidur. Bu toqruluk okurmənlərnin dikkitini «rimliklarəja»diki «qoxumqə səz»imiz (13-bab üstidiki səz)gə kəritimiz. Xu səzdin muxu yərdə azrak nəkil kəltürimiz: —

«İnsaniyət gunahqə teyilip petip kələjanlikı tüpəylidin, (Hudaning nijatioja igə boləuqə) gunahqə nisbətən tizginlinixi kərək boləuqəqə, Huda bu ixning bir kismini həkümət-həkimiyətlər arkilik orunlaydu: — **«Həmmə adəm əzlrini idarə kiləuqı hokuk igilirigə boysunsun. Qünki Huda tikliməgən həkümət bolmas; həkümətlərnin həmmisi Hudaning əmri bilən boləqəndur»** («Rim.» 13:1).

«Filemon»

Kulluk tüzümi Rim kanunining bir qismi bolmaqqa, bu kanun astida kul bolqan etiqadqilarning erkinlikini qolga keltürük üçün qoral ketürüp inkilab kilix toqra emäs idi. «Yh.» 18:36dä hatirilängän, Rəb Əysaning tewardiki sözlirigə qarayli: —

«Mening padixahlikim bu dunyaqqa təwə əməstur. Əgər bu dunyaqqa təwə bolqan bolsa, hizmatqilirim Mening Yəhudiylarqqa tapxurulmaslikim üçün jəng kilawatqan bolatti. Həlbuki, Mening padixahlikim bu yergə təwə əməstur».

Xuning bilən əksiqə etiqadqilar hizmitidiki səmimiyligi wə ixənqliki arqilik Hudaning həqiqətliki wə muhəbbitini öz hojayinlirioqqa kərsitixkə toqra kelətti. Injilda, hojayinlarmu öz qullirioqqa insan katarida qarap adil muamilə kilixi kerək, dəp jekiləngən («Əf.» 6:9, «Kol.» 4:1). Rim jəmiyitidə Injilning təsiri kəngəygənsəri kulluk tüzümning yoka kətkənliki tarihtiki bir roxən pakittur. Bu ix pütünləy inkilabsiz bolqan; inkilablarning adətə məlum mustəbit tüzümnü baxqqa bir mustəbit tüzüm bilən almaxturuxtın baxqqa nətijisi bolmaydu.

Əngliyədiki «sanaət inkilabi» miladiyə 1750-yili baxlanqandın keyin, zawutlardiki kəp ixqilar hojayinliri tərpidin rəhimsiz harlik wə ekspilatatsiyə uqrioqan. Xaraitlar «inkilab kilix»qqa pixip qaloqanidi. Dərwəqə, Fransiyədə Əngliyədikiqə ohxax xarait astida inkilab partlidi, xuning bilən Fransiyaning keyinki oninqi yilida, həkimmütəlk Napole'on məydanoqqa qikip dələt tərtipini əsligə kəltürgüqə, qanlar koqilarda dəryadək aqqanidi. Əngliyədə bolsa Wəsliy wə Witfild degən ikki adəm Muqəddəs Rəhning zor təstiklixii iqidə Hudaning nijatini küqlük jakar laxqqa baxlidi. Minglioqan hərhil «təbiqə»diki kixilər towa kilip oyoqitildi. Jamaətə zawut igiliri öz ixqiliri bilən yandax olturatti; ular xuning bilən əzliri bilən ohxax bir zeminda yaxawatqan insanlarqqa saloqan harlikning nemə ikənlikini quxinip yetip, uningdin towa kilip ixqiliriqqa bolqan muamilisi əzgirip, xuning bilən Əngliyə inkilab kirojinqilikidin kutuloqan.

Əzgərgən kixilər əzgərtilgən jəmiyətlərnü hasil kilidu. Baxqqa yollar bilən jəmiyətnü əzgərtix mümkün emäs. Inkilab yaki nokul yengi, qattik kanunlar insan təbiitini əzgərtəlməydu; bəlkim 20 yıl iqidə kona illətlər əslidiki xəkildə bolmisimu, baxqqa bir xəkildə qaytidin pəyda bolidu.

17-əsirning otturisdin beri oərbtki dələtlərdin İspaniyə, Portugaliyə, Gollandiyə, Əngliyə wə Amerika əzlirining Afrikidiki mustəmlikə dələtliridin kullarnı tutup baxqqa mustəmlik dələtlirigə apirip əmgəkkə selixqqa baxlioqan. Əngliyədə Wilyam Wilberfors isimlik bir adəm Injildin bu ixning dəl Pawlus eytqan «kulluqqa bulax» degən gunahning əzi ikənlikini bilip yetip, uningdin qat'iy towa kilix kerək dəp təlim berixkə baxlidi. Yigirmə yıl u xundə küxə kilip Əngliyə həkümitini ixəndürgən (miladiyə 1807-yili). Xuning bilən Əngliyə həkümiti kulluk tüzümnü barlik mustəmlilikiridə qanunsiz dəp bəkitkən. Asta-asta Gollandiyə, Amerika, andin İspaniyə wə Portugaliyə hijalətkə qaldurulup Əngliyəni ülgə kilip kulluk tüzümnü bikar qiloqan. Bügünki kündə bəzi ərəb əlliri wə ximaliy Afrikidiki bir qisim dələtlərdə kulluk tüzümi yanila məwjut.

Kullar wə hojayinlarning yürük-turuxliri qandəq boluxi kerəklikini bilix üçün təwəndə kərsitilgən, rosullarning hətliridiki ayətlərnü kərüq. Demisəkmü, bu ayətlərdiki jekiləxlər hərəandəq hizməttikilərgə, yəni xəhslərgə yallinip ixləwatqanlar bolsun yaki dələt məmurliri bolsun ularqqa ohxaxla qaritiloqan; xundəqqlə kul hojayinlirioqqa qaritiloqan bu sözlər türük adəm yallioquqilaroqimu ohxaxla qaritilidu: —

«1Kor.» 7:20-24, «Əf.» 6:5-9, «Fil.» 2:7, «Kol.» 3:10-11, 3:22-4:1, «1Tim.» 6:1-2, «Tit.» 2:9-10, «1Pet.» 3:13-21.